

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

OEKUMENE

(8)

Uppsala

De vierde grote samenkomst van de Wereldraad in Uppsala, 1968, hebben we nog niet genoemd. Eigenlijk een onderwerp op zichzelf. Daarom vermelden wij alleen dit, dat daar duidelijk werd, dat er een rechter- en linkervleugel in de oekumene en Wereldraad aan het licht getreden is. De rechtervleugel wendt zich niet naar de reformatorische geloofsovertuiging, maar naar de r.k. Kerk. De linkervleugel heeft de Here Jezus Christus praktisch als de Christus van de Schriften prijsgegeven ten gunste van een voluit humanistische wereldbeschouwing waarin het christelijke wordt gelijk gesteld aan de wereld in de zin van een wereldlijke samenleving. De oekumene is de hele wereld, Kerk en wereld vallen samen. De grenslijnen tussen kerk en wereld worden op deze wijze uitgewist.¹⁾

Zij zoekt de hele wereld te dienen door ontwikkelingshulp. Deze linkervleugel ziet van zendingswerk af. Met betrekking tot de waarheidsvraag verkondigt deze vleugel dat het christelijk geloof principieel niet van een andere orde is dan de heidense godsdiensten. Hier is het evangelie vervangen door een ander evangelie dat geen evangelie is, maar menselijke wijsheid. De wijsheid dezer wereld die dwaasheid is voor God.

De Wereldraad is in de laatste tijd hier en daar in discrediet geraakt door de financiële ondersteuning van militante anti-rassistenbewegingen in Zuid-Afrika. Geld door kerkelijke vergaderingen beschikbaar stellen ten dienste van wapengeweld roept tot verzet op. Wij hebben in het begin van onze reeks opgemerkt dat de Wereldraad bij zijn uitgebreide activiteiten zich helemaal niets aantrekt van de gulden regel van de kerkerde van Dordrecht, dat op kerkelijke vergaderingen geen andere dan kerkelijke zaken aan de orde zullen komen en dat deze op geen andere wijze dan op kerkelijke wijze zullen behandeld worden.

De nood van de Wereldraad licht echter dieper.

Die ligt bij de waarheidsvraag.

En die nood is niet bij Uppsala begonnen naar onze overtuiging.

We wezen op het confessioneel relativisme. Daarbij komen de wortels van deze ware nood van de Wereldraad aan het licht.

Confessioneel relativisme

Dit punt hebben we al genoemd toen wij ons met de grondslagformulering in haar eerste korte en in haar latere meer uitgebreide vorm hebben beziggehouden.²⁾ Toen hebben wij gesteld dat de woorden van de grondslagformule wel goed zijn, maar dat de functionering van de formule zeer dubieus is. De argeloze lezer zou denken dat deze grondslag een soort, zeer korte confessie is, een soort belijdenis met een verbindende en bindende kracht. Dit is nimmer de bedoeling van de formule geweest. Eigenlijk is de grondslag formule nooit als een belijdenis bedoeld geweest. Iedere kerk die lid van de Wereldraad werd kon de woorden op eigen

wijze interpreteren. Zelfs uitgesproken vrijzinnigen konden door de vrijheid van een eigen interpretatie zich op deze grondslagformule plaatsen.

Men stimuleerde een nieuwe theologie, een oekumenische theologie, die de middelen moest gaan leveren om de categorieën van de reformatorische confessies te boven te komen. Men had een theologisch nieuw instrumentarium nodig ten einde in deze moderne tijd de nood van de verdeelde christenheid en verdeelde mensheid te kunnen ontmoeten met passende middelen om hopelijk die nood op te heffen. Daartoe waren de theologische denkmiddelen zoals die in de verschillende kerken in de loop der eeuwen waren gegroeid en overgeleverd, ontoereikend.

De wortels waaruit dit relativeren der oudere confessies voortkwam gaan terug tot vrij diep in de geschiedenis, in elk geval tot de tijd kort na het ontstaan van de reformatorische confessies van de 16e eeuw. Voor een deel liggen deze wortels bij mensen als Erasmus, Hugo de Groot en Arminius. Deze figuren waren en bleven in hun levensbeschouwing en denken zeer verwant met het rooms katholieke denken. In het rooms katholieke denken zat veel dat van oorsprong uit niet-bijbelse bronnen stamde. Zo bijvoorbeeld op het punt van de menselijke wil. Het rooms katholieke denken was semi-pelagianisch de vrijheid van de menselijke wil, van de menselijke persoon werd te hoog gewaardeerd. Met de roomsen hebben de arminianen de leer van de autonomie van de menselijke wil bewaard in zoverre dat die menselijke wil tot op een bepaalde hoogte het definitieve plan van God kon weerstaan. De absolute souvereiniteit Gods over al zijn schepselen werd ontkend in deze leer.

Protestanten die deze leer van de menselijke autonomie niet hebben afgelegd teneinde zich algeheel ook in hun denken, aan het woord van de Schriften te onderwerpen, zijn niet meer in staat de wijsheid van deze wereld te weerstaan zoals de apostel Paulus ons de weg wijst daartoe.

Dit arminiaans denken terzake van deze dingen is vooral in de Amerikaanse, angelsaksische kerkelijke wereld oppermachtig geworden. Prof. dr H. Bavinck heeft geschreven over dit punt: „Van de kant der Remonstranten, der Baptisten, Congregationalisten, Kwakers en vele anderen is beweerd dat het opstellen van bindende confessies in strijd is met de algoegzaamheid der Schrift, de Christelijke vrijheid vernietigt, een ondragelijke tirannie invoert, verder onderzoek en voortgaande ontwikkeling afsnijdt.”

Dit is nogal een en ander.

Hij vervolgt: „De Schrift legt echter aan de kerken duidelijk de plicht op, om een pilaar en vastigheid der waarheid te zijn en haar (die waarheid) voor alle mensen te belijden, om zulken die van de waarheid afwijken, te mijden en het woord Gods tegen alle bestrijders te handhaven. De kerk is bijna van het begin, dat is van den aanvang der tweede eeuw af een belijdeniskerk geweest, die haar eenheid had in den aan allen ge-

meenschappelijke regel des geloofs, d.i. in de doopsbelijdenis, in het oorspronkelijke, later enigszins uitgebreide, apostolisch symbool, en voorts telkens in den loop der eeuwen door ketterij en laster tot bredere ontwikkeling der waarheid genoopt werd.”³⁾

Van de amerikaans-angelsaksische theologenwereld waar men zo diepgaand was beïnvloed niet door het bijbels, maar door het arminiaans denken op het punt van de menselijke vrijheid ten aanzien van God en zijn raadsplan, is een enorme invloed uitgegaan met betrekking tot de oekumene in zijn huidige vorm, en ten aanzien van de oprichting van de Wereldraad met zijn activiteiten.

De „regel des geloofs”

Bavinck sprak in het citaat van hierboven over de aan allen gemeenschappelijke „regel des geloofs”. De Duitse theoloog Werner Elert sprekende over deze regel des geloofs stelt een belangrijke vraag: had de kerk in de tweede eeuw niet wat verdraagzamer kunnen zijn? Had zij haar grenzen niet wat wijder kunnen uitzetten? In onze tijd heeft men de formulering „Jezus Christus als God en Zaligmaker aanvaard als grondslag voor de Wereldraad van Kerken. Zou zo'n grondslag ook in de tweede eeuw niet voldoende zijn geweest? Dan had men, aldus Elert, de bestrijding van het Oude Testament door Marcion, de Gnostiek van Valentinus en het spiritualisme van de Montanisten moeten accepteren en met deze dwaalleraars avondmaalsgemeenschap moeten oefenen.⁴⁾

De kerk is deze weg niet gegaan. Zij heeft zich onder meer gebonden aan de regel des geloofs. Bavinck noemde deze regel des geloofs de doopsbelijdenis. Een andere deskundige, Theodor Zahn, omschrijft de regel als „de apostolische geloofsbelijdenis in haar oorspronkelijke vorm”. Deze geloofsbelijdenis of geloofsregel getuigde van die grote heilsfeiten op objectieve wijze, en deze onvervalste, trouw bewaarde geloofsregel gold als band der eenheid niet slechts voor de kerken van een bepaalde periode, maar evenzeer voor de elkaar opvolgende generaties van de kerk van het begin af.”

Elert wees er op dat een geweldige exegetische arbeid achter deze regel des geloofs lag en haar steeds vergezeld. En dat het schriftbewijs in alle strijd om de waarheid in die tijd de doorslag gaf.⁵⁾

Men kan zeggen dat de reformatorische belijdenissen van de 16e eeuw bij deze regel des geloofs aansluiten. Hier klopte en klopt het hart van de belijdenis van de kerk van Christus. Natuurlijk waren de reformatorische belijdenissen uit de 16e eeuw uitvoeriger omdat in deze allen doorklonk de strijd tegen de deformatie in de kerk van die tijd.

¹⁾ Vergelijk ds J. H. Velema in „Getrouw”, febr. 1971.

²⁾ Zie ons vijfde artikel.

³⁾ Geref. Dogm., 3e dr. 1918, IV, blz. 458/59.

⁴⁾ Dr L. Praamsma, Met de kerk aller eeuwen, Amsterdam, Buijten en Schipperheijn N.V., 1971, blz. 53.

⁵⁾ Aangehaald bij dr Praamsma, a.w. blz. 53/54.

J. Meester - Amsterdam

KERKELIJK *Leven*

Over de noodzaak van een kerkelijke synodale organisatie

(2)

Op de tafel van de laatstgehouden classis Kampen lag een brief van de Kerk van Deventer aan de classis Enschede van 18 februari 1971. Deze brief luidde:

„De kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Deventer heeft in zijn vergadering van maandag, 25 januari 1971, het volgende voorstel vastgesteld en besloten U voor te leggen:

„De kerkeraad van Deventer stelt aan de classis voor een besluit te nemen op grond waarvan de kerken in het ressort Overijssel (eventueel Overijssel en Gelderland) nog dit jaar in Particuliere Synode samenkomen”.

Toelichting

Eigenlijk behoeft dit voorstel geen toelichting. Het is een normale zaak, dat Gereformeerde Kerken, overeenkomstig de regels van de D.K.O., geregeld in meerdere vergaderingen samenkomen. Deze zaak is echter, door aan ieder van ons bekende omstandigheden, ontregeld, vandaar dit voorstel tot terugkeer naar — of continuering van — normale verhoudingen.

Er is op de vorige classisvergadering al op gewezen, dat vergaderingen, zoals door de kerkeraad van Zwolle belegd, niet tot het gewenste resultaat kunnen leiden, of dit pas gaan doen op zeer **lange termijn**. Met alle waardering voor de goede bedoelingen, die aan het beleggen van dit soort vergaderingen ten grondslag liggen, is de kerkeraad van mening dat ze te **vrijblijvend** zijn, terwijl er inmiddels al zoveel zaken zich aan ons voordoen, die om gemeenschappelijk beraad vragen.

We noemen enkele dingen:

De naam der kerken;
Presentatie bij de Hoge Overheid;
De opleiding tot die Dienst des Woords;
De zending;
Vereenvoudiging van diverse formulieren;
Verhouding tot de Chr. Geref. Kerken;
Verhouding tot onze broeders „binnen het verband”;
Verhouding „Verontrusten”.

De kerkeraad heeft zijn voorstel zo summier mogelijk gehouden, zulks teneinde tot een maximale inbreng van de afgevaardigden van alle kerken te komen, maar U zult wél bemerkt hebben, dat het de bedoeling van de kerkeraad van Deventer is, niet te blijven staan bij classis of P.S., doch zo spoedig mogelijk te geraken tot het samenkomen van kerken in generaal synodaal verband.

’s Heren zegen op Uw arbeid toegewenst.”

Het in deze brief gedane voorstel vond op de classis Enschede, die op genoemde datum te Nijverdal samenkam, een gunstig onthaal.

Immers zij besloot:

„De vergadering van de Gereformeerde Kerken, binnen het classicaal ressort Enschede, d.d. 18 februari 1971, besluit de kerk te Deventer te verzoeken de nodige stappen te ondernemen, om binnen afzienbare tijd te komen tot het houden van een particuliere synode van de Gereformeerde Kerken in Noord- en Oost Nederland.

De kerk te Deventer zal zich daartoe dienen te wenden tot de desbetreffende plaatselijke kerken, alsook tot de verschillende classicale vergaderingen in genoemd ressort”.

Tot zover.

Het is mijn bedoeling niet dit besluit van deze classis Enschede onder de loupe te nemen. Ik volsta met mede te delen dat de classis Kampen van 6 mei besloot aan het bijeenroepen van een particuliere synode niet mee te werken o.m. omdat de zaak van de toekomstige functionering van het kerkverband bij de Zwolse Commissie F.K. in studie is en men de resultaten van die studie begerde af te wachten.

Wat me thans wél intrigeert is de argumentatie van de kerkeraad van Deventer. Hij acht het samenkomen van een particuliere — en natuurlijk straks van een generale synode — noodzakelijk om de volgende zaken:

De naam der kerken;
Presentatie bij de Hoge Overheid;
De opleiding tot de Dienst des Woords;
De zending;
Vereenvoudiging van diverse formulieren;
Verhouding tot de Chr. Geref. Kerken;
Verhouding tot onze broeders „binnen het verband”;
Verhouding „Verontrusten”.

Vooraf nog één opmerking. Als bezwaar tegen vergaderingen als door Zwolle belegd, wordt door de kerkeraad aangevoerd, dat deze te vrijblijvend zijn. Nou wil ik tegenover de Deventerse broeders ècht niet onvriendelijk zijn, maar ik wil hun toch de vraag stellen: Wát staat U nu voor de geest, broeders? Toch weer kerkelijke vergaderingen met dwingende macht? Een verband, waarin het touwtrekken over de bevoegdheid van de meerdere vergaderingen en de praktische betekenis van een artikel 31 van voren af aan beginnen kan? En als, om maar een voorbeeld te noemen, een of andere kerk nu eens haar eigen naam wil voeren en haar eigen zaken bij de (lagere en) hoge overheid wil afdoen, en het anders doet dan de 'meerdere vergadering' besloot, is er dan niet maar een verschil, doch een geschil en een conflict?

Zullen we nu eens ècht ernst maken met „de vrijheid van de plaatselijke kerk”?

’De naam der kerken’

Moeten daarvoor nu synoden gehouden worden? Om een voor alle plaatselijke kerken geldende naam vast te stellen? We hebben een naam: „De Gereformeerde Kerk van . . . .” Die naam hebben we nimmer afgelegd en niemand heeft ons die ontnomen. Het kan nodig zijn aan die naam iets toe te voegen. Niet voor de postbestelling. Immers het postadres is bij de secretaris van de kerkeraad. Maar het kan nodig zijn voor testamenteaire en andere beschikkingen-in-rechte. Maar dat is een zaak die toch elke kerk wel regelen kan?

„Presentatie bij de Hoge Overheid”

Ook daarvoor zijn geen classes, geen synoden nodig. Ten eerste omdat zulke classes en dergelijke synoden zich als zodanig niet bij de 'Hoge Overheid' kunnen presenteren. Immers op hetzelfde moment waarop de scriba van de classis of van de zich aan de overheid

presenterende classis of synode de brief aan de minister van justitie begint te tikken, bestáát die classis of die synode niet eens meer. Hij, de scriba, kan hoogstens berichten: „Mijnheer de minister. Op die en die datum was er een classis. Een synode. Op die en die tijd zal er weer een classis of een synode zijn. Met verschuldigde hoogachting . . . .”

Maar als de kerken — en DIE bestáán . . . aan de overheid kennis willen geven van haar bestaan, dan is daarvoor een brief van de kerkeraad voldoende. Het kan desnoods via een notariëel stuk. Juist door via een synode of een synodaal deputaatschap aan de overheid kennis te geven van 'het bestaan van alle kerken van 'het kerkverband' op één keer suggereert men de landsregering dat de kerken één landelijke organisatie vormen, één corpus, één lichaam. En men maakt het de overheid gemakkelijk. Heeft zij een boodschap aan, een verordening voor de kerken dan behoeft de minister maar een briefje te sturen aan de 'deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid', aan het A(lgemeen) K(erkelijk) B(ureau), aan de Standard Clark van de synode enz. en deze instanties zorgen gehoorzaamst voor de rest. Zij geven het wel door aan de kerken. Zo dirigeerde de Reichsminister für kirchliche Angelegenheiten het in het Derde Rijk en zo deed het Seyss Inquart in de bezettingstijd in Nederland.

’De opleiding tot de dienst des Woords’

Ik zeg niet dat het zó blijven moet, maar het jongste verleden heeft bewezen dat er voor deze zaak heel wat gebeuren kan ZONDER een 'meerdere vergadering'.

’De zending’

Indien deze het samenkomen van classes en synoden vereiste, dan zou dat het geval zijn indien de zending een zaak van de meerdere vergaderingen was. De generale synode van Kampen 1951 scheen dat te menen.

Ten onrechte.

Zij is een zaak van de plaatselijke kerk.

En dat niet zo, dat er wordt omgezien naar een kerk, die de dienstmaagd van classicale of synodale zendingsdeputaten is, maar die **METTERDAAD** zendende kerk is en voor het zendingswerk de verantwoordelijkheid draagt zonder verantwoordingsplicht aan enige meerdere vergadering.

Dat dat op gezegende wijze kan bewijst o.a. het zendingswerk van Kampen. Deze kerk ZENDT, wordt door 'steunbiedende kerken' geestelijk en financieel gesteund, maar Kampen is ècht zendende kerk. En haar zaken, waarvan alle steunbiedende kerken alles weten, komen nooit op een classis of synode. Net zo min als haar andere zaken.

’Vereenvoudiging van diverse formulieren’

Daaraan zijn deputaten van generale synoden al jarenlang aan het dokteren. De gang van zaken bewijst dat het de slechtst denkbare manier is. Hier is plaats voor het particulier initiatief. Wie het kan of wie het kun-

---

G. Visee - Haren (Gr.)

---

nen biedt of bieden de kerken verbeterde formulieren aan!

'Verhouding tot de Christelijke Gereformeerden'

Nu op dit punt hebben classes en synoden NIETS nuttigs gedaan. Zij hebben de zaak slechts opgehouden. Maar Eindhoven, Kampen en andere plaatsen bewijzen dat op plaatselijk niveau heel wat kan bereikt worden.

In Kampen is kanselruil. De predikanten bedienen over en weer doop en avondmaal. En het is helemaal geen crime dat ds J. de Jonge naar een andere classis gaat dan de predikanten en ouderlingen van de vrijgemaakte kerk.

'Verhouding tot...'

Met de nodige wijzigingen geldt hetzelfde voor de verhouding tot de Hooogeveense gemeenschap en anderen.

Wat nu?

Ook al zullen enige afspraken nodig zijn, onze kerken mogen na de bittere ervaringen van 1926, van 1944 e.v.j., van 1967 enz. bedacht zijn op haar VRIJHEID.

We eindigen met een woord van prof. Herman Bavinck uit 1882. Het is ontleend aan een opstel over 'Synodale Kerkinrichting', dat verscheen in DE VRIJE KERK en te vinden is in 'Kenniss en Leven' (Kampen 1922), bl. 78-88. Bavinck schrijft:

„Nooit mag worden vergeten, dat de ware band, die ons saam verbindt, zedelijk is van aard; het is de belijdenis der geloofs, niet de Kerkorde. Zij blijve ons heilig pand, ons gemeenschappelijk goed, en worde door geen tal van wetten en reglementen omzwachteld en onttrokken aan het oog. Het gevaar om in onze tijd alles te centraliseren en alzo de Kerk in een Kerkgenootschap van reglementen te doen overgaan is zo groot, dat waar-schuwing niet overbodig mag heten.”

„Ook onze Kerk staat aan dat gevaar bloot. Wij zijn een bond van vrije gereformeerde kerken — dat vergete men nooit! De autonomie der particuliere gemeenten moet dus zo veel mogelijk gehandhaafd worden. Men regele, codificeer niet alles...”

Men leze heel het opstel van Bavinck. Het bevat veel blijvende wijsheid.

☆☆☆ Zijn Bantoes dom?

Ds J. G. Meijer is sinds enige tijd predikant van Die Vrije Gereformeerde Kerk in Pretoria. Blijkens De Reformatie van 26 juni jl. schreef hij in het vrijgemaakte Calvinistisch Jongelingsblad van 22 januari 1970 aldus:

„Wat een geduld moet de zendeling toch opbrengen. Geduld, wanneer hij zoveel tegenstand opmerkt. Geduld, wanneer hij zijn werk doet onder mensen, die door de krachtige doorwerking van de zonde in vele geslachten zo zeer gedegeneerd zijn. Een bantoe is — over de band genomen — toch zo oerdom. Het valt niet mee zo'n gedegeneerde maar iets goeds bij te brengen” (pag. 28).

Ds Meijer werd over deze passage begrijpelijkerwijze van meer dan één zijde aangevallen.

Hij vertelt daarvan in het Calvinistisch Jongelingsblad van 30 april 1971. Een van zijn opponenten schreef:

'Sal die wereld dit dan nooit verstaan nie dat die swartman anders is as die witman? Nie beter of slegter nie, maar anders. Daarom — hulle en ons geskei, sodat elke soort kan ontwikkel en niet degenereer deur integrasie nie. Waarom is die Bantoe oerdom? Omdat hy nie ons Westerse beskawingsmanier volg nie? Omdat hy nog nooit gehoor het van Rembrandt, Chopin of K. Schilder nie?'

Ds Meijer houdt echter vol tegen kritiek in, dat de Bantoe oerdom is:

'De Bantoe anders dan wij? Dit is door mij nergens ontkend. Ook is mijn overtuiging,

dat hij niet te 'verwesteren' is. Behalve het anders-zijn echter is hij oerdom. Degeneratie tengevolge van doorwerking van de zonde vanuit Noachs tent. 'Bewerende wijs te zijn, zijn zij dwaas geworden, en zij hebben de majesteit van den onvergankelijken God vervangen door hetgeen gelijkt op een vergankelijk mens, van vogels, van viervoetige en kruipende dieren' (Rom. 1:23). Is groter 'domheid' mogelijk?!

Terecht wijst J. D. er in De Reformatie op, dat deze domheid uit Romeinen 1 nog niets zegt van de intelligentie van een volk.

Ds Meijer weet even goed als wij, dat Paulus in zijn analyses van Romeinen 1 o.a. over intelligente volkeren als de Grieken en de Romeinen sprak. En hoeveel culturen zonder Christus en mét de dwaasheden van Romeinen 1 zijn er niet opgebouwd, die echter tevens getuigenis afleggen van grote scherpzinnigheid? B.v. in Mexico, in India, China, Japan, duizenden jaren geleden? Men kan niet vanuit de 'domheid' van Romeinen 1 (ds Meijer zet het woord terecht tussen aanhalingstekens!) vlot een conclusie trekken, die op meer dan 12 miljoen Bantoes — 'over de band genomen', om met ds Meijer te spreken — het stempel oerdom plaatst."

Ds Meijer heeft ook een voorbeeld van domheid, in zijn eigen woning:

'Ons 'meidjie', belijdend lid van zo'n secte (onder de Bantoes, J.D.), weet van het bestaan van Mozes niets. Laat staan dat ze de Here Christus ziet als de vervulling van Mozes en de profeten. En dit belijdend lid van een 'christelijke secte' is zo oerdom, dat ze zelfs het oude bijgeloof vasthoudt. Ze is nl. bang voor het kleinste hagedisje i.v.m. geesten van voorouders of 'boosheden', die haar kunnen aanvallen'.

Dat is inderdaad 'dom' overeenkomstig Romeinen 1. Maar het getuigt van begripsverwarring bij ds Meijer zelf, wanneer hij in één adem door de intelligentie van de Bantoe disputabel stelt in de volgende passage:

'De Bantoe is zo dom, dat hij volstrekt niet in staat is zichzelf te regeren (vergelijk de zelfstandige 'zwarte' staten in Afrika, die zich aan het communisme hebben overgegeven). Vandaar dat eerste Minister Verwoerd

destijds sprak van een 'bevoogdings'-politiek'.

Kras gesproken, als waar is wat wij in verschillende publikaties over de situatie in Zuid-Afrika lazen, nl. dat

— er voorzieningen getroffen zijn en steeds meer worden voor de ontwikkeling van de opkomende Bantoes tot a) zelfbeschikking, b) autonomie en c) onafhankelijkheid. Dat zal moeilijk gaan met mensen, die — zoals ds Meijer vertelt — volstrekt niet in staat zijn zichzelf te regeren;

— er op dit ogenblik bijna 10.000 scholen voor Bantoes zijn, die bezocht worden door 2,5 miljoen leerlingen, d.w.z. vier van iedere vijf Bantoe kinderen in de schoolgaande leeftijd. Ieder jaar zijn dat er 100.000 meer en nog binnen deze generatie zal het analfabetisme uitgeroeid worden. Ieder Bantoe kind in Zuid-Afrika woont tegenwoordig binnen loopafstand van een lagere school, waar hij of zij ook woont;

— er aan het einde van het volgende geslacht aan de universiteiten in Zuid-Afrika meer niet-blanke dan blanke studenten zullen zijn. De Bantoes beschikken reeds over drie eigen universiteiten. Het moet met hun domheid dan wel een beetje meevallen.

Helaas zullen aan het einde van het volgende geslacht velen nog wel niet weten van het bestaan van Mozes. Toch zal ook ds Meijer hopen, dat deze Bantoes zonder bevoogding — die duurt geen eeuw meer — zo verstandig zijn, dat zij de blanken in Zuid-Afrika niet de Indische Oceaan indrijven. Er zijn gelukkig ook nog verscheidene 'zwarte' staten in Zuid-Afrika, die zich niet aan het communisme hebben overgegeven."

De Bantoe in Zuid-Afrika is als schepsel Gods beslist niet dommer dan elk ander mens. Hij is anders, maar niet dommer. Hij is lang dom gehouden. Wat zal hij doen wanneer hij in minder tijd dan een eens tot ontwikkeling gekomen is? Moge het evangelie hem bewaren voor de domheid uit Rom. 1:31.

(Overgenomen uit „De Wekker”) C. V.

TE BERDE

Ik dacht dat deze voorbeelden ook uitermate geschikt waren om te bewijzen dat alle buiten-parlementaire acties in dit land onnodig en overbodig zijn, misschien met een enkele uitzondering.

Democratie is misschien nog wel meer een zaak van mentaliteit dan van systeem.

Men kan het engelse systeem volgen, met de grote macht van het parlement. Men kan het zwitserse systeem volgen met het volksreferendum, maar men kan niet in het engelse systeem het zwitserse toepassen, als men vreest dat de beslissing van het parlement anders zal uitvallen dan men wel zou wensen. In Engeland gaan momenteel stemmen op om de zaak van toetreding tot de EEG te laten beslissen door een referendum, maar terecht stelt men dan daar tegenover dat zo iets een precedent zou scheppen en voor goed het gezag van het parlement zou ondermijnen. Zo is het in ons land met een volksvertegenwoordiging, rechtstreeks gekozen, met verschillende overlegorganen, met het georganiseerde overleg, een ondermijning van alles wat we verworven hebben, als men daarnaast zich welbewust wendt tot de buiten-parlementaire acties. In dit verband is het optreden van het nieuwe kabinet-Biesheuvel nogal onrustbarend. Want in feite onderhoudt men de openbaarheid momenteel meer via de pers en andere publiciteitsmedia dan via het parlement. Als verontschuldiging is wel aan te voeren dat de Tweede Kamer niet vergadert tot begin augustus en dat intussen toch heel wat beslissingen genomen moeten worden. En dat bewindslieden dan behoefte hebben beslissingen te verdedigen is ook te begrijpen, juist omdat ze ook staan tegenover publiciteitsmedia, die menen alle mogelijke rechten te hebben. Het is te hopen dat na de regeringsverklaring het gemeen overleg weer met het parlement gevoerd wordt. Want wil men het parlement niet voor goed tot een nulliteit terug brengen, dan zal men de eigen verantwoordelijkheid van dat parlement niet mogen passeren. Dan werkt men de buiten-parlementaire acties in de hand.

Een deel van onze vaderlandse pers en van de radiocommentatoren hebben zich nogal verheugd, toen enkele processen gevoerd tegen bewindslieden uit het vorige kabinet „gewonnen" werden. Men vond het allemaal voorbeelden van het slechte bewind da gevoerd werd.

Ik meen dat alleen Herman Wigbold, de hoofdredacteur van het „Vrije Volk" een uitzondering vormde. Niet dat hij van mening was dat er wel een goed bewind was gevoerd, maar hij wees erop in wat voor een goed land we leven. Een land, waarin rechters zijn. Een land, waarin je zelfs kunt procederen tegen de regering.

Ik dacht dat dit aspect in die „gewonnen" processen teveel vergeten is. Alle linkse jongens moeten eens proberen een voorbeeld te vinden van achter het ijzeren gordijn, of een voorbeeld in Cuba, waar het mogelijk is dat een onderdaan, als hij meent dat hem onrecht wordt aangedaan door de overheid, zich kan beroepen op een onafhankelijke rechter. Er is niet alleen een regering in Den Haag.

Er zijn ook rechters in Den Haag. En dat is een goede zaak. Echt ook wel een zaak om de Here dankbaar voor te zijn.

Afgedacht van mijn waardering van de uitgesproken oordelen van de rechters, vond ik het direct een heel fraai voorbeeld van de zegeningen van de democratie. Het moge dan de minst slecht denkbare regeringsvorm zijn, het is toch maar een vorm, die in ons land zo hoog ontwikkeld is, dat elke onderdaan zich tot de rechter kan wenden. En dan ook zijn recht kan krijgen. Geen klasse-justitie.

☆☆☆

AMELINK

EEN ARAMEES BOEK JOB

(2)

III. HET ARAMESE BOEK JOB

A. Het handschrift en zijn publicatie

De Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, die het recht tot eerste uitgave van een aantal handschriften uit grot XI, waaronder de rol met het Aramese boek Job, verworven heeft, heeft de publicatie ervan opgedragen aan de hoogleraren Van der Ploeg te Nijmegen en Van der Woude te Groningen. Zij hebben zich gedurende een aantal jaren ieder afzonderlijk en ook tesamen met de bestudering van het Job-manuscript beziggehouden, en de laatste paar jaren heb ik het voorrecht gehad aan de voorbereiding van de publicatie medewerking te mogen verlenen. De beide hoogleraren zijn een paar keer in Jeruzalem geweest, zij hebben het handschrift geopend, het is op verschillende manieren gefotografeerd, de afzonderlijke kolommen zijn allemaal op de gevoelige plaat vastgelegd, de minutieuze studie die voor zulk een publicatie nodig is heeft plaats gevonden, en het resultaat is nu onlangs bij de firma Brill te Leiden van de pers gekomen: **Le Targum de Job de la grotte XI de Qumrân**, édité et traduit par J. P. M. van der Ploeg, O.P. et A. S. van der Woude, avec la collaboration de B. Jongeling.

Bijna geen enkel handschrift van Qumrân is in onbeschadigde toestand tot ons gekomen, en dat geldt ook van de Aramese Job. Het begin, tot aan hoofdstuk 17 vers 14, ontbreekt geheel en al. Dan zijn er 27 losse fragmenten die kleinere en grotere passages van Job 17:14 tot en met 36:33 bevatten. Van de kolommen ontbreekt steeds het onderste stuk, en voorzover er tekst aanwezig is ontbreekt vaak het rechter- of linker- of middenstuk van de kolom. Dit wordt echter gaandeweg beter. Van kolom XXVII ontbreekt in het midden maar een vrij smal gedeelte en kolom XXVIII is nog iets beter, afgezien natuurlijk van het onderste stuk dat overall is wegge gevallen. Vanaf kolom XXIX tot en met kolom XXXVIII hebben we niet te doen met losse fragmenten maar met één geheel, nog in rolvorm. Afgezien van de verloren gegane stukken hebben we hier Job 37:10 tot en met 42:11. Ook hier is het onderste gedeelte verdwenen, en hier ontbreekt de eerste regel menigmaal geheel of gedeels, maar overigens hebben we te doen met een tamelijk goed doorlopende tekst. Men heeft berekend dat alles met elkaar ongeveer 15% van het boek Job bewaard is gebleven.

De officiële uitgave biedt een inleiding, de tekst met vertaling en aantekeningen, een alfabetische lijst van alle in de tekst voorkomende woorden en tenslotte een aantal fotografische reproducties: omgeving en ingang van grot XI, de nog boven op elkaar liggende fragmenten, de rol in ongeopende toestand en dan de afzonderlijke fragmenten en kolommen, met nog een aantal zeer kleine brokstukjes die losgeraakt zijn, hetzij reeds vóór hetzij bij het openen van de rol, en die slechts enkele woorden of ook niet meer dan een paar letters bevatten. Voor een deel van deze brokstukjes heeft men de juiste plaats kunnen terugvinden.

Het handschrift is goed leesbaar voor wie zich even gewend heeft aan de vorm van de letters. Het schrift is het zogenoemde kwadraatschrift, waarvan bijna alle letters in een kwadraat, een vierkantje, passen. Dat is ook het schrift waarin onze Hebreeuwse Bijbels gedrukt zijn, maar een schrijfhand verschilt natuurlijk nog wel eens wat van een gestyleerde drukletter. Er is ook enig verschil in lettertype naar de verschillende perioden

waarin een handschrift vervaardigd werd, en er zijn vanzelfsprekend individuele verschillen tussen de ene schrijver en de andere. De bestudering van de Dode-Zeerollen, onder vergelijking van de daarin voorkomende schrifttypen met andere oude documenten, ook met opschriften op grafstenen, heeft ertoe geleid, dat een tamelijk scherp omlind schema van de ontwikkeling van dit schrift kon worden opgesteld, zodat de deskundige nu in staat is op grond van de vorm der letters de vervaardiging van een manuscript aan een bepaalde periode toe te kennen.

Dit kwadraatschrift, waarin ook de meeste Hebreeuwse teksten van Qumrân geschreven zijn, is eigenlijk het Aramese schrift. Met de toenemende invloed van de Aramese taal is dit schrift door de Joden overgenomen. Het eigenlijke Hebreeuwse schrift wordt ook nog wel in Dode-Zeemanuscripten aangetroffen. In overigens „gewoon” geschreven rollen ontmoeten we meermalen de Godsnaam Jahwè in (oud-)Hebreeuwse letters. En er zijn ook fragmenten van de Pentateuch — de vijf boeken van Mozes — en van een andere Job-rol gevonden waarin deze schriftsoort gebruikt is. Dat juist de Godsnaam met deze letters geschreven werd bewijst dat men door het gebruik van het oude schrift z'n eerbied wilde uiten. Een bekend verschijnsel! In nieuwere tijd zijn er wel mensen geweest voor wie alleen een in Gotische letters gedrukte Bijbel aanvaardbaar was, in elk geval voor kerkelijk gebruik. Alleen dat oude schrift paste bij de eerbied die men de Bijbel verschuldigd was! Uit het oude Hebreeuwse schrift heeft zich het Samaritaanse schrift ontwikkeld. Er is nog altijd een Samaritaanse godsdienstige groep in de omgeving van het vroegere Sichem. Deze groep erkent alleen de vijf boeken van Mozes als Heilige Schrift en zij bezit deze boeken in oude, in het (oud-)Hebreeuwse schrift gestelde manuscripten.

Welnu, wanneer we het criterium van het schrift hanteren, dan kan geconstateerd worden dat het Aramese boek Job omstreeks het midden van de eerste eeuw na Chr. geschreven is.

Van de vraag naar de ouderdom van het handschrift moet scherp onderscheiden worden die naar de ouderdom van de tekst. Dit concrete handschrift kan heel goed een afschrift zijn van een veel ouder manuscript dat de Aramese vertaling van het boek Job bevatte. Ook hierover kan iets naders gezegd worden. Er is studie gemaakt van het Aramese taaltype dat ons hier tegemoet treedt. Een taal ondergaat verandering in de loop van de tijd. De taal van de Statenvertaling is een andere dan die van de vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap. En ook de Statenvertaling was in de loop der eeuwen al herhaaldelijk gemoderniseerd: het „gij zult niet begeren uws naasten vrouw” was allang veranderd in „gij zult niet begeren uws naasten vrouw”. De „nieuwe” vertaling was bij haar verschijnen al in menig opzicht verouderd wat de taal betreft. Het is daar nog altijd: de gelijkens van de vijf wijze en de vijf dwaze „maagden”. Waarom toch niet „meisjes”? Dit voorbeeld toont aan dat, wanneer het om de Bijbel gaat, men ten opzichte van de taal heel gemakkelijk tot conservatisme komt. Welnu, dat zal bij de Joden zeker net zo sterk het geval geweest zijn. Al is het handschrift van de Aramese Job in de eerste eeuw na Chr. vervaardigd, de taal zal ons ongetwijfeld aanwijzingen kunnen geven omtrent de ouderdom van de tekst, aangenomen natuurlijk dat we zoveel van de geschiedenis van het Aramees weten dat we een bepaald taaltype in een bepaalde periode kunnen plaatsen. Deze kwestie is niet zo héél eenvoudig, maar we kunnen toch met vrij grote zekerheid aannemen dat het taaltype jonger is dan dat van de Aramese stukken van het Oude Testament — in Daniël en Ezra — en ouder dan dat van Aramese geschriften die

dateren uit de eerste eeuwen van onze jaartelling. Waarschijnlijk moet het Aramees van dit boek Job gesteld worden omstreeks 100 vóór Chr., misschien nog iets eerder, misschien iets later, maar toch ergens in die tijd.

Het handschrift met de profetieën van Jesaja, dat in grot I gevonden is, dateert uit de tweede eeuw vóór Chr., terwijl het oudste complete Bijbelhandschrift, dat tot op de vondsten van Qumrân bekend was, vervaardigd is in 1008. Daarnaast is nog een handschrift bekend, dat de boeken der profeten bevat, daterend uit 895. Het verschil met het Qumrân-handschrift is dus ruim 1000 jaar. Naast de Jesaja-rol en de overige, meest zeer fragmentarische, Hebreeuwse Bijbelhandschriften uit Qumrân, die allemaal in elk geval vóór 70 na Chr. vervaardigd moeten zijn, hebben we nu vrij grote stukken van een Bijbelboek in het Aramees.

Om misverstand te voorkomen nog iets over die ouderdom. Dat een handschrift ouder is betekent nog niet dat het beter is. Toen de drukunst nog niet uitgevonden was moesten boeken met de hand overgeschreven worden en daarbij hebben de overschrijvers wel vergissingen gemaakt. De een deed het ook nauwkeuriger dan de ander. Wanneer zo'n copie dan nóg eens overgeschreven werd, werd het aantal fouten nog groter al naar gelang van de nauwkeurigheid van de overschrijver. Tenslotte waren vele copieën in omloop, waarbij betere en slechtere handschriftenfamilies onderscheiden kunnen worden en binnen de families weer betere en slechtere exemplaren. Tegen het eind van de eerste eeuw na Chr. hebben de Joodse schriftgeleerden een bepaalde tekst tot de officiële geproclameerd. En zij hebben ongetwijfeld geweten wat zij deden: dát was de beste tekst. Dáarnaar moesten nieuwe copieën vervaardigd worden. De andere, minder zuiver overgeleverde teksten moesten worden opgeruimd en men moest zien een afschrift van de officieel geldende tekst daarvoor in de plaats te krijgen. Er zijn echter enkele z.g. vulgaire teksten, althans gedeelten daarvan, aan het lot van de opruiming ontkomen. En zo is ons nu een complete tekst van het boek Jesaja in handen gevallen. In 't algemeen is hij minder goed dan de officiële. Maar op bepaalde punten kan zo'n tekst een betere lezing overgeleverd hebben. Hoe nauwkeurig de beste afschrijver zijn werk ook mag hebben verricht, hij kan hier of daar een vergissing gemaakt hebben, terwijl een tekst, die over 't algemeen minder goed was, juist op dát punt de oorspronkelijke lezing bewaard kan hebben.

Maar we moeten het nu verder over de Aramese Job hebben.

B. Aramese Bijbelboeken

Het is wel algemeen bekend dat het Oude Testament geschreven is in het Hebreeuws, de taal van Kanaän. Iets minder bekend is misschien dat sommige stukken van Daniël en Ezra — zoals hierboven al werd aangeduid —, alsmede één vers in Jeremia en een paar woorden in Genesis in het Aramees zijn overgeleverd. Hebreeuws en Aramees zijn twee zeer nauw verwante talen, ongeveer zoals Nederlands en Duits.

In de tijd van het Perzische rijk is het Aramees, dat zich in de loop der jaren zeer verbreed had, de officiële taal geworden waarin de correspondentie van het hof met de hoogwaardigheidsbekleders in de onderworpen gebieden werd gevoerd. Zo zijn uit de bodem van Egypte vele brieven of copieën daarvan tevoorschijn gekomen. Het boek Ezra bevat ook documenten van tussen de kanselarij en de in Palestina geplaatste stadhouders of ook de daar gevestigde bevolking gevoerde correspondentie. In het boek Daniël gaat het niet om brieven, maar om andere in het Aramees gestelde stukken. Dat begint bij 2:4 en eindigt bij 7:28. In 2:4 staat erbij dat dáár het Aramees begint: Toen spraken de Chaldeeën tot de koning: (Aramees) O koning, leef in eeuwigheid! De Statenvertaling had hier: Toen spraken de Chaldeeën tot de koning in het Aramees... maar dat is niet de bedoeling. **Hier begint het Aramese stuk.** Vele geleerden hebben zich al het hoofd gebroken over de vraag hoe het toch komt dat Daniël ten dele in het Hebreeuws, ten dele in het Aramees tot ons is gekomen. Niemand weet het met zekerheid te zeggen. Een feit is dat uit grot I van

Qumrân een fragment van het boek Daniël tevoorschijn gekomen is, waarop — overigens niet zonder lacunes — Dan. 2:2-6. De overgang van Hebreeuws naar Aramees ligt daar op precies dezelfde plaats als in onze Bijbeltekst. Het tweetalig karakter van het boek Daniël is kennelijk al oud.

Het kanselarij-Aramees van het Perzische rijk wordt wel „Rijks-aramees” genoemd. Het is één van de verschillende Aramese dialecten, verheven tot standaardtaal. Het Aramees van Daniël en Ezra is ook Rijks-Aramees en het Aramees van ons boek Job mag er eveneens onder gerekend worden, al is het van een wat jongere periode.

Wellicht mede onder invloed van het officiële gebruik van het Aramees is deze taal hoe langer hoe meer voertaal geworden, ook in Palestina, en in de dagen van Jezus' omwandeling is Aramees — een of ander Aramees dialect — de dagelijkse omgangstaal. Er zijn verschillen geweest tussen de streektaalen, in uitspraak en woordenschat: een dienstmeisje aan het hogepriesterlijk hof in Jeruzalem zegt tot Petrus, dat hij óók bij de volgelingen van Jezus moet behoren aangezien zijn uitspraak hem verraadt. Petrus sprak het Galilese dialect of had een Galilees accent, zoals wij ook aan een bepaald accent en/of aan het gebruik van bepaalde woorden vaak wel kunnen horen uit welke streek of provincie iemand afkomstig is. De vreemdtaalige woorden en uitdrukkingen in het Nieuwe Testament, zoals **talitha kum**, meisje sta op, zijn geen Hebreeuws maar Aramees. Een eigen trek van het Aramees, die het onderscheidt van het Hebreeuws, is dat het bepaald lidwoord niet vóór het zelfstandig naamwoord staat — lidwoord en zelfstandig naamwoord worden dan in het Hebreeuws één — maar er aan de achterkant aangeplakt wordt. Dit verschijnsel komt ook voor in de (Germaanse) Scandinavische talen: **hus**, huis, **huset**, het huis, en in het Roemeens dat een Romaanse taal is. Het Aramese woord **ab** betekent „vader”, **abba** betekent „de vader” of het is de aanspraak: vader!

Met het dominerend worden van het Aramees verzwakte het gebruik van het Hebreeuws. Hebreeuws werd hoe langer hoe minder voertuig van de dingen van het dagelijks leven; voor velen werd het een vergeten en dus een vreemde taal. Wel bleven er kringen waar het Hebreeuws in gebruik was, b.v. de discussiescholen van de Rabbijnen, waar een nieuwere vorm van de oude taal in zwang kwam, maar de massa vervreemde van de „tale Kanaäns”. Het gevolg hiervan was dat vele bezoekers van de synagoge de voorlezing van de heilige boeken niet meer konden volgen. Het Hebreeuws werd hun een soort van „kerklatijn”. Om hieraan tegemoet te komen werd naast het instituut van voorlezer het instituut van vertaler ingesteld. Nadat de voorlezer een vers uit de Tora — de vijf boeken van Mozes — of drie verzen uit de profeten ten gehore had gebracht kreeg de vertaler het woord om het voorgelezen over te zetten in de volkstaal, het Aramees. In de loop van de tijd kregen zulke Aramese vertalingen een zekere vaste vorm en tenslotte zijn ze ook op schrift gesteld. Deze wijze van totstandkoming brengt met zich mee dat van eenzelfde Bijbelboek verschillende Aramese vertalingen kunnen hebben bestaan. Inderdaad zijn ook verschillende vertalingen, o.a. van het boek Job, tot ons gekomen. Voordat de Aramese Job uit grot XI tevoorschijn kwam, hadden we al een Aramees boek Job, maar deze twee vertalingen zijn volkomen zelfstandig.

Een Aramese vertaling van een Bijbelboek pleegt Targoem genoemd te worden naar een aan het Akkadisch ontleend Aramees woord dat „vertaling” betekent. Er is ook een werkwoord van diezelfde stam: „vertalen”. En dit werkwoord wordt in Ezra 4:7 gebruikt, in welk (nog Hebreeuws) vers meer Aramees aandoende uitdrukkingen voorkomen. Er

wordt gesproken van een brief, die geschreven wordt aan de koning van Perzië. Daarvan wordt dan gezegd: „de brief was in het Aramees geschreven, vertaald wordend (of: zijnd)”. De bedoeling is niet overduidelijk. De nieuwe vertaling heeft: „met een vertaling erbij”. Maar in welke taal zou die vertaling dan geschreven zijn? En waarom dan maar niet ineens de brief in die taal? Het lijkt mij meer waarschijnlijk dat de brief, die in de officiële kanselarij-taal geschreven was, aan het hof voor het oor van de koning in het Perzisch vertaald moest worden, dus: „de brief was in het Aramees geschreven, ter vertaling” (in het Perzisch). Het was nl. zo dat niet de koning zelf zo'n brief las maar dat hij hem voorgelezen werd door een hofbeambte. En deze vertaalde hem in de landstaal. Met de brief begint dan in Ezra 4 een Aramees gedeelte van het boek, en dat staat er bij, net als in Daniël 2:4: Aramees.

Nu moet men het woord „vertaling” in dit verband niet al te strak opvatten. De „vertalers” — we spreken ook van „vertolkers” — veroorloofden zich vaak grote vrijheden. Zij voegden verklarende opmerkingen toe, gaven wel illustraties; zij ontteden beeldsprakige stukken van hun onduidelijkheid en gaven de bedoeling rechtstreeks weer; soms waagden zij het zelfs een enigszins andere wending aan de inhoud van de tekst te geven. In elke vertaling komt tot op zekere hoogte iets van de gedachtenwereld van de vertaler mee, een wereld die misschien niet in alle opzichten dezelfde is als die van de schrijver. Welnu, bij de Targoems is dat heel sterk het geval, al is er verschil tussen de ene Targoem en de andere. Ik kom hier nog op terug.

De meest bekende Targoems die ons zijn overgeleverd zijn de z.g. Targoem Onkelos op de Pentateuch — de vijf boeken van Mozes — en de Targoem Jonathan op de profeten. Vermoedelijk zijn deze Targoems wel in Palestina ontstaan, maar hebben zij een bewerking ondergaan in Babylonië, waar na de ballingschap een bloeiend Joods leven en bloeiende scholen van Rabbijnse wetenschap zijn ontstaan. Hiernaast zijn reeds lang andere, complete of fragmentarische Targoems bekend, die geen Babylonische bewerking hebben gehad, met name van de Pentateuch. In onze eeuw zijn fragmenten uitgegeven van de dusgenaamde Palestijnse Targoem, die tegen het eind van de vorige eeuw gevonden werden in de overblijfselen van een Joodse synagoge in Caïro, ter plaatse waar men niet meer bruikbare handschriften deponerde. Niet meer bruikbaar, omdat ze versleten waren, óf omdat ze niet meer als officieel geldend erkend werden. In 1956 ontdekte de Spaanse geleerde A. Díez Macho in de bibliotheek van het Vaticaan een complete Palestijnse Targoem op de Pentateuch. Hiervan zijn sindsdien de boeken Genesis en Exodus gepubliceerd. Deze Targoem heeft b.v. in Gen. 4:8 een brede uitweiding. Dit vers luidt daar als volgt: „En Kaïn zei tot Abel zijn broer: Kom, laten we samen naar buiten gaan het veld in. En toen ze samen naar buiten waren gegaan het veld in, begon Kaïn en zei tot Abel: Ik begrijp dat de wereld niet in (door) liefde geschapen is en dat zij niet op grond van de vrucht van goede werken geregeerd wordt en dat er aanneming des persoons is in het gericht. Waarom is jouw offer in welgevallen aangenomen terwijl mijn offer (dat) van mij (kwam) niet in welgevallen is aangenomen? Abel antwoordde en zei tot Kaïn: Ik begrijp dat de wereld in (door) liefde geschapen is en geregeerd wordt op grond van de vrucht van goede werken: omdat mijn werken beter waren dan de jouwe is mijn offer (dat) van mij (kwam) in welgevallen aangenomen (en) is jouw offer (dat) van jou (kwam) niet in welgevallen aangenomen. Kaïn hernam en zei tot Abel: Er is geen gericht en er is geen rechter en er is geen andere wereld; er is geen beloning voor de rechtvaardigen en er is geen terugbetaling (die geëist wordt) van de goddelozen. Abel antwoordde en zei tot Kaïn: Er is een gericht en er is een rechter en er is een andere wereld en er is een beloning voor de rechtvaardigen en er wordt terugbetaling geëist van de goddelozen in de komende wereld. Over dit punt in kwestie twistten ze met elkaar in het veld, en Kaïn stelde zich tegen zijn broer Abel en doodde hem.” De tegenstelling tussen Kaïn en Abel is hier gemaakt tot een leergeschied, en dat leergeschied lijkt

verdacht veel op de controversen tussen Farizeëen en Sadduceëen inzake een leven na dit leven. De uitbreiding is wellicht in de tijd van deze controversen in de Aramese vertaling ingeslopen: de slechte mens Kaïn was niet alleen een moordenaar, hij was ook een ketter! Vrijwel dezelfde uitbreiding als in de Targoem van het Vaticaan wordt gevonden in de reeds lang bekende eerste Jeruzalemse (Palestijnse) Targoem. Eigen opvattingen van de vertaler — en die man leefde natuurlijk in een bepaalde kring en in een bepaald gedachtenklimaat — werden ingedragen. Dat blijkt ook al in het voorafgaande vers, vs. 7. Dat luidt in Targoem Onkelos aldus: „Is het niet zo, dat, wanneer ge goede werken doet, er vergeving zal zijn voor u, maar dat, wanneer ge geen goede werken doet, uw zonde bewaard blijft tot de dag van het gericht, die gereed staat om terugbetaling van u te eisen wanneer ge u niet bekeert? maar indien ge u bekeert zal er vergeving voor u zijn”. De Targoem van het Vaticaan is ietwat breder: „Is het niet zo dat, wanneer ge goede werken doet in deze wereld, er „losmaking” („ontbinding” vergel. Matth. 18:18) en vergeving voor u zal zijn in de toekomstige wereld; maar wanneer ge geen goede werken doet in deze wereld dan wordt uw zonde bewaard tot de dag van het grote gericht. Aan de poort van uw hart zal uw zonde liggen. Ik heb de machtsbevoegdheid over de boze neiging in uw hand gesteld en gij zult er macht over hebben, hetzij om goed te doen hetzij om te zondigen”. Onverbloemd is hier de Farizeese leer ingedragen in de woorden van Jahwè tot Kaïn. Targoem Onkelos is, zoals al even bleek, minder breed in zijn uitweidingen dan de Palestijnse Targoems. Vermoedelijk heeft bij de bewerking die deze Aramese „vertaling” in Babylonië heeft ondergaan nauwere aanpassing aan de Bijbeltekst plaats gevonden.

Voor de Pentateuch — de vijf boeken van Mozes — is overgezet in het Aramees. Dat was voor de Joden het meest belangrijke deel van de Bijbel. Daarvan mocht dan ook maar één vers tegelijk vertaald worden bij de synagogale voorlezing. Bij de profeten, het tweede deel van het Oude Testament, mocht het met drie verzen tegelijk. Dáár kwam het er wat minder op aan. En het derde deel, naar Joodse indeling (Psalmen, Job, Spreuken, Ruth, Hooglied, Prediker, Klaagliederen, Esther, Daniël, Ezra, Nehemia, Kronieken), kwam voor wekelijks voorlezing in de synagoge niet in aanmerking. Wel werden sommige van deze boeken op feestdagen gelezen. De Targoems op deze boeken zijn over 't algemeen uit late tijd en vertonen veelal in zeer sterke mate het karakter van parafraze, nog verlucht met illustrerende verhalen en anecdotes. Afgezien van de Psalmen, die vanwege hun liturgisch karakter in ere waren, schijnt van dit derde deel vooral het boek Job hoog geschat te zijn geweest. Naast fragmenten van de Pentateuch in (oud)hebreeuws schrift zijn bij Qumrân alleen van Job fragmenten in het oude alfabet gevonden. Er is een oude Joodse traditie die Mozes noemt als auteur van het boek Job, en in Syrische Bijbelhandschriften staat Job wel achter de Pentateuch. Wellicht was het boek vanwege dit — vermeende — auteurschap hoog in ere. Hoe dit ook moge zijn, uit grot XI is een Aramees boek Job tevoorschijn gekomen, welks tekst vermoedelijk van ± 100 vóór Chr. dateert. Dit is de oudste Targoem die we nu kennen. Kennelijk werd het boek Job in die tijd gelezen, anders had men aan een vertaling geen behoefte gehad. De Hebreeuwse tekst was — en is — ook nog al moeilijk. Een vertaling die wat vereenvoudiging aanbracht was blijkbaar gewenst.

DRUGGEBRUIK

door

H. E. S. WOLDRING

(2)

Enige informatie

Over de zgn. „soft drugs”, marihuana en hashish, bestaan veel tegenstrijdige berichten. De een zegt, dat deze stoffen buitengewoon gevaarlijk zijn en dat het onderscheid tussen „soft” en „hard drugs” eigenlijk niet eens mag bestaan. De ander beweert, dat het gebruik van deze stoffen geen noemenswaardige gevaren met zich mee brengt.

In het boek van Cor Wijbenga over „soft drugs” (uitg. Van Gennep, Amsterdam 1970) wordt bijv. gesteld, dat men zonder fatale gevolgen betrekkelijk grote hoeveelheden van deze stoffen kan gebruiken. Volgens de auteur zijn er in de medische literatuur slechts enkele gevallen bekend van hashish-gebruik, die de dood tot gevolg hadden. Dit in tegenstelling tot het gebruik van alcohol en nikotine, waarbij de dood ten gevolge van vergiftiging niet zeldzaam is.

Anderen, die zich eveneens „deskundig” noemen, weten geheel andere verhalen te vertellen. Zij verwerpen allereerst vaak het onderscheid tussen „soft” en „hard drugs”. Volgens hen is dit één pot nat. Marihuana veroorzaakt onbetrouwbare informatie over de omgeving, het prestatievermogen vermindert, het tast de werking van het hersenschors aan, het tijdsbesef en het oordeelsvermogen veranderen. Hashish en marihuana werken waanverwekkend. Waan en werkelijkheid kunnen niet meer van elkaar onderscheiden worden. M.i. wijzen deze mensen terecht op de gevaren die het gebruik van deze stoffen voor de jeugd met zich mee brengen. De jeugd maakt een lichamelijke en geestelijke ontwikkeling door, waarin zij erg vatbaar is voor allerlei invloeden. Niet voor niets heeft prof. Beets over „soft drugs” gesproken als zijnde zelf-destruktieve middelen.

Deskundigen, die niets tegen het gebruik van soft drugs hebben, beweren vaak dat een bepaalde karakteraanleg en een bepaalde psychische gesteldheid de oorzaken zijn van het druggebruik. Geestelijk labiele figuren zullen er naar grijpen.

Zij proberen o.a. met dit argument de weg voor het druggebruik in de samenleving vrij te krijgen. Zij willen eigenlijk zeggen, dat het druggebruik niet op verontrustende wijze zal toenemen, wanneer deze stoffen vrij verhandeld en gebruikt kunnen worden. Het is immers een vaststaande, geestelijk ietwat labiele categorie mensen, die deze stoffen zullen gebruiken.

Zij hebben in veel gevallen gelijk. Er bestaat echter onvoldoende bewijs om dit **zonder meer** aan te nemen. Er zijn voorbeelden bekend van jongens, die psychisch als „normaal” bekend stonden en die door de soft drugs in de vernieling zijn geraakt. Enkele voorbeelden vormen natuurlijk geen bewijs, maar het zijn aanwijzingen waar men niet te rap over heen moet lopen.

Niet-gebruikers zijn vaak nieuwsgierig naar het antwoord op de vraag: „Wat maak je nu eigenlijk mee als je hashish of marihuana rookt?”

Hoewel het woord „trip” in het algemeen voor de L.S.D.-ervaring gereserveerd wordt, is het beeld van een „reis” ook verduidelijkend voor het gebruik van cannabisprodukten.

Zo'n trip kan gezien worden als een korte vakantie. Men stapt even uit het drukke leven. Men gaat zich even ontspannen.

Een gebruiker zei onlangs tegen mij: „Jij neemt een pilse, een roman of je luistert

naar muziek. Ik neem een „stick” en alles wordt veel vrolijker en erg jofel.” (Een „stick” is een zelf-gerolde sigaret met hashish of marihuana.)

Het is niet zo dat een druggebruiker lange verhalen kan vertellen over een reis, die hij door „verre landen” gemaakt zou hebben.

Soft drugs leveren tijdens het gebruik niets wonderbaarlijks op. Er ontstaat niet meer dan een overdrijving van de waarneembare werkelijkheid. Men zou kunnen zeggen, dat deze stoffen werken als een vergrotende spiegel van de werkelijkheid. Maar dan ook niet meer dan een spiegel!

Na het gebruik van cannabisprodukten treden de volgende lichamelijke verschijnselen op. Na ongeveer dertig minuten worden de oogslimvliezen rood door verwijding van de bloedvaatjes. Er ontstaat een pupilvergroting en een overgevoeligheid voor licht. De ogen beginnen te tranen, men krijgt een droge mond en er is een verhoogde bloeddruk te constateren. De tong begint te trillen, er is geen handvastheid meer en ook geen doorzettingsvermogen. Er ontstaat haast altijd enige eetlust.

Soms krijgt de gebruiker een zwevend gevoel, last van duizeligheid of een zwaar gevoel in zijn armen en benen. Wanneer dit laatste verschijnsel optreedt, zegt men dat de gebruiker „stoned” is. In de regel zijn deze verschijnselen na twee uur weer verdwenen.

De genoemde verschijnselen doen zich niet bij elke gebruiker voor. Bij de ene gebruiker is het anders dan bij de ander. De eenervaart het ook anders dan de ander.

In het bovenstaande werd reeds gewezen op de relatie, die er op een of andere manier bestaat tussen iemands karakteraanleg en het druggebruik. De wijze waarop hashish en marihuana op iemand inwerken is ook afhankelijk van zijn geestelijke gesteldheid. De psychische effecten van deze stoffen zijn dan ook individueel zeer verschillend.

De cannabisprodukten worden wel beschreven als bewustzijnsverruimend. Wij komen hier nog op terug. Het is in elk geval belangrijk, dat de gebruiker muziek bijv. veel intensiever beleefd dan voorheen. Hij heeft minder zelfkritiek en een grotere tevredenheid over zichzelf. Minuten kunnen hem uren lijken.

Hij bevindt zich in een toestand van geestesvervoering en welbevinden. Hij voelt zich machtig en verheven. Hij voelt zich „high”.

Er kan zich soms een gevoel van paniek en angst van de gebruiker meester maken. Dit is soms van korte duur, soms duurt het verontrustend lang.

Er is dus niet zo veel generaliserends te zeggen over het gebruik van soft drugs. Er bestaan echter allerlei angstaanjagende verhalen over de effecten van het druggebruik. Het zou krankzinnigheid, misdadigheid, werkschuwheid en seksuele losbandigheid tot gevolg hebben. Deze verhalen moeten gene-

raliserend ontkend worden. Het is eenvoudig niet bewezen.

Het kan best zijn, dat bepaalde werkschuwe jongelui tot het roken van soft drugs overgaan. Wij wezen er reeds op, dat deskundigen van mening zijn dat drugs vooral voor psychisch labiele figuren aantrekkelijk zijn. Deze mening lijkt zeer aannemelijk. Het blijft echter de vraag in hoeverre dit het geval is en in welke mate.

Er bestaat ook het lugubere verhaal, dat het gebruik van hashish en marihuana de chromosomen aantast en dus een nadelige invloed op het nageslacht heeft. Het blijkt een fabeltje te zijn. In de meeste literatuur worden deze sterke verhalen tenminste zonder meer afgewezen.

In het boekje „jeugd onder drugs” van D. Granaat en T. J. van der Wal worden deze angstaanjagende en paniekerige verhalen echter nog uitgebreid verteld.

Vrijwel alle literatuur op dit gebied is eenzijdig en onbetrouwbaar.

Een van de publikaties, die deskundige en evenwichtige informatie biedt is „Drugs in Nederland” onder redactie van de hoogleraren W. K. van Dijk en L. H. C. Hulsman. Uitgave Paul Brand, Bussum 1971.

L.S.D.

Het zijn bekende letters, die men i.v.m. drugs regelmatig in de krant kan lezen. Het is de afkorting van Lyserg Säure Diethylamid. De Zwitserse scheikundige Albert Hofmann gaf deze naam aan een stof, die hij in 1938 ontdekte en die wij tegenwoordig LSD noemen.

De effecten van het gebruik van LSD zijn veel heviger dan die van hashish of marihuana. LSD wekt hallucinaties op, d.w.z. men neemt verschijnselen waar, die in de werkelijkheid niet voorkomen.

Het ongecontroleerd gebruik van LSD kan zeer gevaarlijk zijn, omdat de gebruiker het contact met de werkelijkheid verliest en ongelukken kan veroorzaken.

Bij mensen met een goed intellectueel nivo, die zich goed aan het lagelijks leven wisten aan te passen en van wie geen psychopatische aanwijzingen bekend waren, bleken zich na het gebruik van LSD angsttoestanden van weken, pogingen om uit het raam te springen of aanvallen van gewelddadigheid voor te doen.

Sommige deskundigen weten met zekerheid te stellen, dat LSD-gebruik de chromosomen schaadt, anderen menen dit ten stelligste te moeten ontkennen. Ook i.v.m. LSD moet men voorzichtig zijn met verhaaltjes over onvruchtbaarheid of krankzinnigheid. Het ontbreekt aan deugdelijke bewijzen.

Hoewel het gebruik van LSD niet de gevaren van opium en andere „hard drugs” met zich mee brengt, de effecten zijn veel heviger en gevaarlijker dan die van marihuana en hashish. Daarom wordt LSD vaak tot de „hard drugs” gerekend.

Daarom

Soms komt een grote moeheid over mij;
Dan geef ik het maar op, om nog te vechten,
Waarom zou ik mij nog aan mensen hechten?
Men wint slechts nieuwe eenzaamheid erbij.

Waarom zijt Gij zo hard voor wie gelooft?
Wat eist Gij liefde? Zie mijn lege handen.
Hoe wilt Gij, dat mijn lamp zal blijven branden
Wanneer de vlam door storm wordt uitgedoofd?

Ach nee, mijn God, ik weet het veel te goed,
't Zijn niet de zorgen, de geslagen wonden,
Het zijn alleen mijn eigen donkere zonden;
En dáárom heb ik vaak zo weinig moed.

Uit: een boom in de wind
door nel benschop
uitg. j. h. kok n.v., kampen

Labour en Europa

HERMAN AMELINK JR.

In Londen bevindt zich tegenover de vele eeuwen oude Westminster Abby de zo genaamde Central Hall, een in het begin van deze eeuw gebouwde methodistische kerk, die plaats biedt aan 2700 mensen.

Op zaterdag 17 juli werd in dit gebouw, tegen de achtergrond van het imposante orgel, een extra congres van de Labour Party gehouden over de eventuele toetreding van Engeland tot de Europese Gemeenschappelijke Markt.

's Morgens om half tien opende congresvoorzitter Ian Mikardo de conferentie. Het gehoor in de voor tachtig procent gevulde zaal bestond uit partijleden, vakbondsleiders die stem hebben naar rato van het aantal leden van hun bond, afgevaardigden van aanverwante organisaties uit verschillende delen van het land en op het podium de voornaamste partijleiders. Op de galerij rechts van het podium een groot aantal leden van de Labourfractie in het parlement. Links beneden in de zaal de buitenlandse gasten, waaronder afgevaardigden van de Europese Vrijhandels Associatie, de Europese Gemeenschappen, de Commonwealth en ook Henk van Wijk die nevenstaande foto maakte, en schrijver dezes.

Uitgangspunt voor de discussie op de conferentie was een verklaring van het Nationaal Uitvoerend Comité van de partij:

Het Nationaal Uitvoerend Comité zal op haar bijeenkomst op 28 juli in het licht van de resultaten van de speciale conferentie op 17 juli komen tot een definitieve resolutie over de Britse toetreding tot de Europese Gemeenschappen op de voorwaarden, zoals die geformuleerd zijn in het witboek van de regering.

Tegelijk met andere resoluties die ingediend kunnen worden m.b.t. dit onderwerp, zal deze resolutie ter discussie staan op de jaarlijkse conferentie (nl. in oktober, H.A.). Deze resolutie zal op 28 juli rondgestuurd worden aan de regionale Labour Parties en aangesloten organisaties, en amendementen op de resolutie kunnen tot de sluitingsdatum op 20 augustus ingediend worden. In september zal het Nationaal Uitvoerend Comité aan de regionale Labour Parties en aangesloten organisaties feitelijke achtergrondinformatie doen toekomen ten behoeve van het in dezen te voeren debat op de jaarlijkse conferentie.

Het Nationaal Uitvoerend Comité vraagt de speciale partij conferentie het tijdschema en de procedure, die voorgesteld zijn, goed te keuren.

Onder de strikt onpartijdige leiding van de anti-marketeer Mikardo is uitvoerig en, vooral bij de tegenstanders, met emotionele geladenheid over de Britse toetreding gesproken. Verslagen van deze discussie heeft U in de dagbladen kunnen lezen.

Het is opvallend hoe diep bij velen de afkeer van, wellicht ook de angst voor het Verenigd Europa is. Schreeuwend betoogde Michael Foot dat sommige mensen al spraken alsof de toetreding al vast stond en dat daar op deze conferentie niets meer aan te doen was. „Wij hebben het recht te beslissen over de toekomst van het Britse volk!”

De voorzitter had bij het begin van het congres bepaald dat iedere spreker slechts vijf minuten het woord mocht voeren, hetgeen de levendigheid van de vergadering sterk ten goede kwam. Afwisselend voerde een pro- en antimarketeer het woord. Met name de voorstanders van toetreding werden herhaaldelijk onderbroken door geschreeuw van anti's uit de zaal, hetgeen de voorzitter deed opmerken, dat dit bepaald geen Labourlike gedrag genoemd kon worden.

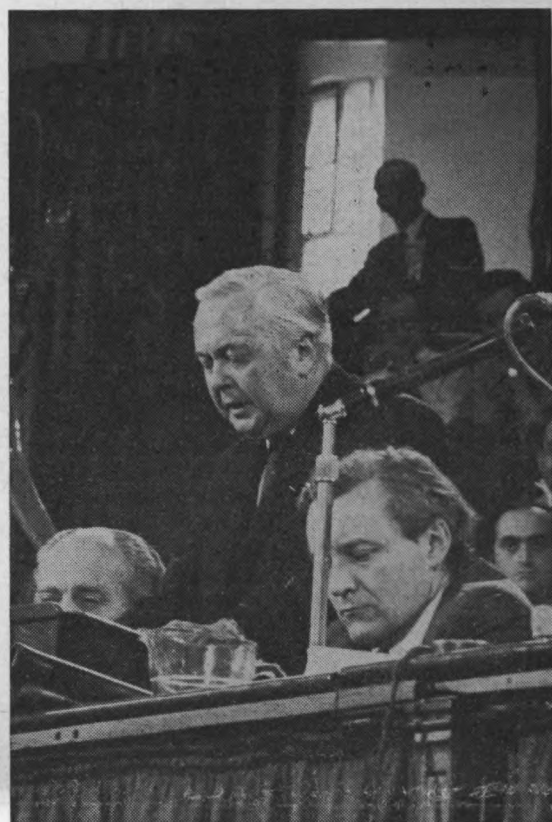
Zoals de tegenstanders van toetreding hadden aangekondigd, was er een massale 'rush' op de microfoon wanneer een tegenstander aan de beurt was en het kostte de voorzitter dan ook aanmerkelijk meer moeite om voorstanders van toetreding op het spreekgestoelte te krijgen.

Een poging om al tijdens het extra partijcongres tot een definitieve beslissing t.a.v. de door Labour in te nemen houding ten opzichte van de Europese Gemeenschappen te komen — met de vooropgezette bedoeling tot verwerping over te gaan — mislukte. Hoewel de tegenstanders van toetreding tot het Verenigd Europa duidelijk in de meerderheid waren, wekte de conferentie nog niet de indruk het begin van een massaal wegvlugten van Europa te zijn. „Beter dan het had kunnen zijn”, zette de Times dan ook boven het hoofdartikel over het Labour congres op maandag 19 juli.

Niettemin heeft het Nationaal Uitvoerend Comité op woensdag 28 juli een resolutie met 16 tegen 6 stemmen aangenomen, waarin het toetreding tot de EG op de door de Conservatieve regering bedongen voorwaarden verwerpt. De verontwaardiging over deze beslissing is algemeen. Men vraagt zich af hoe het mogelijk is, dat een partij die zich vanaf 1967 beijverd heeft Engeland lid te laten worden van het Verenigd Europa nu zo'n duidelijke afkeer van het lidmaatschap laat zien. Partijleider Wilson wordt alom om zijn gedrag gewraakt. En op het eerste gezicht komt zijn gedrag ook vrij hypocriet voor. Het zou bij Wilson alleen maar gaan om de gunst van de kiezers. Hij wekt de indruk een slecht politicus en een onoprecht man te zijn.

Nadat de Conservatieven in 1961 een eerste poging ondernamen om toegang tot de EEG te verkrijgen, hetgeen door een veto van generaal De Gaulle op een mislukking uitliep, bekeerde Labour zich pas op het partijcongres van 1967 definitief tot Europa. In oktober van dat jaar verklaarde het partijcongres zich akkoord met het pogen van de Labour-regering het lidmaatschap van de EEG te verwerven.

„We geloven dat de Britse regering het lidmaatschap van de EEG heeft nagestreefd op een manier die volkomen in

... taktische manoeuvres ...

overeenstemming is met de principes en de doelstellingen van de Labour Party. Daarom steunt de Labour Party de Britse poging lid te worden van de EEG volledig.” (Scarborough, oktober 1967)

Ook ditmaal werd de Britse poging getorpedeerd door een veto van generaal De Gaulle in november van hetzelfde jaar.

In het licht van het bovenstaande verbaast vele mensen de zwenking die Labour de afgelopen maanden heeft gemaakt, vooral nu de Conservatieve regering voorwaarden voor toetreding heeft bedongen, die zelfs door prominente Labourleiders als Roy Jenkins, George Brown en George Thomsom zeer acceptabel genoemd worden.

Het is echter te eenvoudig om zonder meer, zonder zich rekenschap te geven van de Engelse politieke cultuur, tot een scherpe veroordeling van deze koerscorrectie te komen. Veelal bestaat de neiging gebeurtenissen in andere landen te bekijken door de bril van de eigen politieke cultuur.

In het veel-partijenstelsel van ons land worden de partijen genoodzaakt, als zij een eigen identiteit willen vertonen, zich door het innemen van principiële houdingen in tal val kwesties, hun eigen bestaan te rechtvaardigen. Als in ons land een partij deel wil gaan uitmaken van de regering, dan zullen er verregaande compromissen gesloten moeten worden. Die compromissen zijn noodzakelijk in en kenmerkend voor de Nederlandse politiek, hoewel achteraf vrijwel steeds bezwaar gemaakt wordt door partijleden tegen de aard en de mate van de concessies.

Het Engelse politieke stelsel heeft een heel ander karakter. De houding die de Labour Party op het ogenblik tegenover de Europese problematiek inneemt, wordt mede door dit stelsel bepaald.

Twee grote partijen bepalen het politieke leven. Het Engelse systeem wordt daardoor niet zo zeer door compromissen als wel door tegenstellingen gekenmerkt. De partij die aan de regering is, bepaalt het beleid en vertegenwoordigt het Engelse volk tegenover het buitenland. De andere partij is in de oppositie, vecht het beleid van de regering voortdurend aan en is er slechts op uit, de macht op parlementaire wijze over te nemen. Het belangrijkste doel van de oppositie is het veroveren van het regeringsbastillon. Veelal kritiseert de oppositiepartij dan ook het beleid, dat zij zelf ook zou voeren, als ze aan

INSCHRIJVING THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

Aan hen die zich volgens art. 16 van het Reglement voor de Theologische Hogeschool aan deze inrichting als student willen laten inschrijven, wordt daartoe D.V. gelegenheid geboden op donderdag 20 augustus 1971, des namiddags om 3 uur, in het gebouw Wilhelminalaan 4, Apeldoorn.

Alleen zij die instemming met de Gereformeerde Belijdenisgeschriften betuigen en die een Getuigschrift eindexamen Gymnasium A of B, of een bewijs van een afgelegd theologisch examen aan een Nederlandse universiteit of hogeschool kunnen overleggen komen voor inschrijving in aanmerking.

Het is wenselijk zich uiterlijk 12 augustus schriftelijk aan te melden bij ondergetekende of bij de Rector prof. dr. J. van Genderen, Anna Paulownalaan 22, Apeldoorn.

Namens het college van hoogleraren,
J. Hovius, h.t. secretaris,
Daendelsweg 8, Apeldoorn.

de regering zou zijn geweest. Al het denken en handelen van de oppositie wordt bepaald door dat ene doel: de macht.

Ook op het jongste partijcongres werd heel duidelijk, dat dát het belangrijkste is. Menig spreker, ook menig pro-Europeaan formuleerde dit. Voorstanders van toetreding wazen er dan ook op dat het stemmen tegen de toetreding niet zou bijdragen tot de val van de regering.

De oud-minister van buitenlandse zaken Michael Stuart formuleerde het aldus:

„De Conservatieve regering kan men ten val brengen door het voortdurend wijzen op de fouten van haar binnennlandse politiek. Maar het zou een onderschatting zijn van de wil van de Conservatieve regering om in het zadel te blijven en een misvatting van de parlementaire procedure zijn, wanneer men zich voorstelt de Conservatieve regering ten val te kunnen brengen door tegen toetreding te stemmen.”

Om weer aan de regering te kunnen komen, heeft Labour bij de volgende verkiezingen stemmen nodig. Dit betekent dat, nu het Engelse volk voor een belangrijk deel tegen toetreding gekant is, dat ook Labour zich tegen moet verklaren. Onder het Engelse volk bestaat niet slechts een afkeer van, maar vooral een onbestemde angst voor het Verenigd Europa.

Bij menigeen leeft de gedachte, dat het lid worden van de Europese Gemeenschap zal betekenen dat de Engelsen in eigen huis niets meer te zeggen zullen hebben. De Engelsen zijn bang voor de aantasting van het eigen politieke stelsel en het sociale leefpatroon. Zo kon de Guardian van maandag 26 juli verschijnen met een kop op pagina vier „De Gemeenschap geen bedreiging voor de Koningin”.

Voor een land dat door de eeuwen heen, gesteerd door haar strategische positie, een rol van betekenis heeft gespeeld, is wel begrijpelijk, dat men er niet aan kan wennen dat men niet meer op eigen economische benen kan staan.

Velen, ook Wilson, trachten zichzelf en anderen ervan te overtuigen dat Engeland dat nog wel kan.

Peter Shore, een ex-minister van het kabinet-Wilson formuleerde het aldus:

Wees niet teneergeslagen door die zwakke stemmen die U zoeken te overtuigen dat U niet de capaciteit heeft Uw eigen problemen op te lossen en dat de wereld van morgen er een is van grote gezamenlijke regionale blokken, waarvan men op straffe van de eigen ondergang geen lid kan zijn. Dat is niet zo.

Het Britse volk heeft de kracht om deze daad van krankzinnigheid te stoppen en de kracht er op aan te dringen dat we die maatregelen voor de toekomst nemen die juist zijn voor dit land en niet goed voor de CBI en Edward Heath (lang applaus).

Toch zijn de meeste deskundigen van oordeel dat er geen reëel alternatief voor Engeland meer is. Het gemenebest verliest steeds meer aan betekenis en is geografisch te zeer verspreid om een economisch machtsblok te vormen. In een Atlantische Gemeenschap — dus met Canada en de Verenigde Staten — zou Engeland slechts een zeer ondergeschikte positie innemen.

Het is duidelijk dat een beslissing over de Engelse toetreding tot de EEG primair een politieke beslissing is. Tal van economische factoren pleiten voor zo'n beslissing. Het gaat om een beslissing, die de doelstelling van het beleid van Groot-Britannië voor de komende eeuw bepaalt.

Onder druk van de vakbeweging, de publieke opinie, maar ook vooral daartoe gedwongen door het politieke systeem, is Labour overgegaan tot een verzet tegen de toetreding. Toch is het verzet van Wilson geen principieel verzet tegen Europa — wat het bij veel van zijn aanhangers wel is. Wilson is tegen toetreding op grond van de huidige voorwaarden. Dit maakt een nieuwe ombuiging van het beleid, wanneer Engeland eenmaal lid van de EG is geworden, weer mogelijk. Dan zal hij de situatie als gegeven aanvaarden en weer naar bevind van zaken als een echt politiek tacticus zeggen dat hij ook nooit tegen toetreding geweest is. Wilson zal dan ook niet de behoefte gevoelen een tot Europa toegetreden Engeland daaruit weer terug te trekken.

In zeker opzicht is Wilson door het Engelse politieke systeem tot deze tactische manoeuvres gedwongen. Het politieke stelsel dat steeds twee tegenstanders tegenover elkaar doet staan: het zogenaamde 'adversary principle'.

„But it is the way our system works, and no one has shown us a better.”

Maar dat is de wijze waarop ons systeem functioneert, en niemand heeft ons ooit een beter laten zien. (The Observer, 25 juli 1971).

Amsterdam, 28 juli 1971

COMMISSIE VOOR DE OPLEIDING TOT DE DIENST DES WOORDS

De Commissie voor de Opleiding tot de Dienst des Woords verzoekt de mannen-broeders, die van plan zijn dit najaar met de theologische studie te beginnen, van hun voornemen mededeling te doen aan de secretaris van de commissie, Ds H. Smit, Hendrik Broerjesstraat 3, Den Helder.

Verantwoording giften Kerkwerk Waldenzen Italië

Voor bovengenoemd doel werd nog het volgende ontvangen: D.H.W.D. te E. f. 40,—; C.W.A. te S. f. 25,—; L.B. te S. f. 15,—; J.C.H. te Z. f. 10,—; H.J. te R. f. 10,—; J.C.S. te R. f. 5,—; J.L. te K. f. 5,—; J.C.H. te R. f. 100,—; totaal f. 210,—; totaal inclusief vorige verantwoordingen f. 15.698,12.

Alle gevers en geefsters hartelijk dank!

Verdere giften kunnen worden overgemaakt op postrekening nr. 50440 t.n.v. Gevolm. Erven P. Groen, Berkel Z.-H.

Giften voor de actie „Pida Pan” op Curaçao

Mijn vorige verantwoording sloot ik af op 24 mei. Degenen die nadien een bedrag op mijn giro overmaakten willen mij, hoop ik, vergeven dat de volgende verantwoording wat lang is uitgebleven. Dat houdt verband met mijn verhuizing naar **Driebergen**, die in-

Redactieleden

Ds H. Amelink, Prof. dr H. J. Jager, D. W. L. Milo, Prof. C. Veenhof, Ds G. Visee, Drs H. E. S. Woldring.

Adres van de Redactie

Ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.), tel. 0 1843 - 232.

Gereformeerde Persvereniging „Opbouw”

secretaris-penningmeester: W. Kapper, van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht. Tel. 0 30 - 711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenbergen, Slotlaan 220, Zeist. Tel. 0 3404 - 12452.

Abonnementenprijs

f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling) Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs ... 25 ct per mm.
Familieberichten ... 20 ct per mm.

middels heeft plaats gehad. Er valt thans weer een lange rij van giften te vermelden voor het werk dat de brs. en zrs. van de gereformeerde kerk op Curaçao doen tot leniging van de materiële nood van arme rijksgenoten op het eiland Curaçao. Aan alle gevers hartelijk dank!

Deze verantwoording sluit ik af met de op 30 juni gedateerde giro-afrekening. De volgende giften mag ik verantwoorden: (25-5) HS te dH f. 10,—; BR te W f. 25,—; CDG te W f. 10,—; (28-5) WB te H f. 10,— SvdB te W f. 10,—; (1-6) JMM te H f. 10,—; (2-6) JFB te dH f. 5,—; (3-6) JvV te S f. 4,—; (4-6) AJdK te D f. 30,—; (7-6) AAL te G f. 15,—; (8-6) Collecte Gemeentevergadering R'dam-Over-schie f. 106,98; WvdM te H f. 10,—; (15-6) AHvdS-M te Z f. 50,—; (21-6) ED te H f. 25,—; (24-6) HS te dH f. 10,—; (25-6) BvdK te P f. 10,—; NJB te K f. 20,—; (29-6) JCH te Z f. 10,—. Totaal f. 370,98. Samen met de vorige afrekeningen f. 698,98.

Giften voor dit werk kunnen worden gestort op mijn girorekening nr. 145189.

C. van der Mark. Driebergen.

BIJBELS DENKEN OVER ISRAËL EN DE KERK

door Mevrouw E. W. Hiebendaal

waarin onder meer

ISRAËLS TOEKOMSTIGE TAAK

Uitgave

Comité tot verb. v.d. Waarheid der Schriften,

Stolkstraat 18b, Rotterdam. Giro 346974

Tel. (010) 285076

160 blz. Prijs f. 5,90 + porto.

Oudere Heer, vitaal en gezond,
zoekt een

INWONEND HUISGENOTE,

lieft boven de 60-65 jaar uit
middenstandsmilieu.
Sollicitaties worden allen be-
antwoord.

Adres:

K. Blenk, Nieuwe Veenendalse weg 67, Rheden.

Eigen woning beschikbaar.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

★

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukkerwerk